

Başvuru Numarası : 2024/2051
Toplantı Tarihi/Sayısı : 06.05.2025/59
Karar Numarası : 2025/257
Başvuran : R.T.
Başvuran Vekili : -
Adres : -
Muhatap Kurum/Kişi : 1- Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü
2- Akçadağ T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğü
Muhatap Adres : -

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuranın, bulunduğu ceza infaz kurumunda koğuşunda yapılan genel arama sırasında Kurum kantininden satın almış olduğu birtakım eşyalarının haksız şekilde kendisinden alındığı, 20 kişilik koğuşta 37 kişinin barındırıldığı, 1 çift kuş ve 1 kafes bulundurmak serbest olmasına rağmen koğuşlarında kuş bulundurulmasına izin verilmediği ve Kuruma hitaben dilekçe yazdığında dilekçelerine cevap verilmediği iddialarına ilişkindir.

II. İNCELEME SÜRECİ

2. Başvuran, başvuru dilekçesinde özetle:

a. 18/9/2024 tarihinde gerçekleştirilen genel arama sırasında Kurum kantininden satın almış oldukları yemek kaşığı, çığ köfte leğeni, çamaşır leğeni, çek pas, fırça ve bazı eliş malzemelerinin koğuşlarda bulundurulamayacağı gerekçe gösterilerek dışarı çıkarıldığını, kantinde ücreti mukabilinde satılmasına izin verilen ürünlerin arama sırasında dışarı çıkarılmasının mevzuata uygun olmadığını, 1 çift kuş ve 1 kafes bulundurmak serbest olmasına rağmen koğuşlarında kuş bulundurulmasına izin verilmediğini,

b. 20 kişilik koğuşta 37 kişi kaldıklarını, bu durumun da insan haklarına aykırı olduğunu,

c. Kuruma hitaben dilekçe yazdığında dilekçelerine cevap verilmediğini iddia etmektedir.

3. Muhatap Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğünden alınan yazılı görüşte özetle:

a. Ceza infaz kurumlarında hiçbir mahpusa ayrımcılık, kötü muamele ve keyfi uygulama yapılmasına müsamaha gösterilmediği, görevli personel ile mahpuslar arasındaki ilişkinin mevzuat hükümleri çerçevesinde gerçekleştirilmesi hakkında gerekli talimatların kurumlara verildiği, bu husustaki mahpus şikâyetlerinin derhal ilgili mercilere iletilerek gerekli görülmesi halinde ilgili personel hakkında adli ve idari soruşturma başlatıldığı,

b. Ceza infaz kurumlarında barındırılan mahpusların üst ve eşya arama işlemlerinin ilgili mevzuat hükümlerine göre yapıldığı,

c. Mahpusların yanlarında bulundurabilecekleri eşya, gıda, tıbbi malzeme ve diğer ihtiyaç maddelerinin 17/6/2005 tarihli ve 25848 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Ceza İnfaz Kurumlarında Bulundurulabilecek

Eşya ve Maddeler Hakkında Yönetmelik'in "*Koğuş, Oda ve Eklentilerinde Bulundurulabilecek Kişisel Eşya, Gıda, Tıbbi Malzeme ve Diğer İhtiyaç Maddeleri*" başlıklı 4 ilâ 15'inci maddelerinde eşyaların cinsi, evsafi ve sayısı gibi detaylarıyla açıklandığı, bunların dışındaki eşyaların depoda muhafaza edildiği,

ç. Başvuranın barındırıldığı kurumda 18/9/2024 tarihinde gerçekleştirilen arama işlemi esnasında anılan mevzuat hükümleri doğrultusunda işlem tesis edildiği ve başvuranın odasında bulunan fazla, kırık, hasarlı olan eşyaların emanet eşya deposuna kaldırıldığı, talebi doğrultusunda emanet eşya deposunda bulunan eşyalarının ziyaretçisine teslim edileceği, ayrıca başvurana ait kanarya cinsi kuşun da 23/9/2024 tarihinde kendisine teslim edildiği,

d. Söz konusu olay ile ilgili olarak Akçadağ Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından 20/12/2024 tarihli ve ... soruşturma numarası ile adli soruşturmanın başlatıldığı ve halen derdest olduğu ifade edilmektedir.

4. Muhatap Akçadağ T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğünden alınan yazılı görüşte özetle:

a. Başvuru dilekçesinde belirtilmiş olan 18/9/2024 tarihli aramanın Kurumda görevli personel tarafından değil Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğünün 13/9/2024 tarihli ve ... sayılı Görevlendirme Onayı konulu yazısı ile görevlendirilen personel tarafından yapıldığı,

b. Aramayı yapan personelin mevzuat hükümlerine uygun olarak işlem gerçekleştirdiği ve koğuşlarda bulunan fazla eşyaların koğuş dışına çıkarıldığı,

c. Başvuranın 20 kişilik koğuşunda 37 kişinin barındırılmasının, 6 Şubat 2023 tarihinde Kurumun bulunduğu ilin de etkilendiği Kahramanmaraş merkezli meydana gelen deprem nedeniyle Kurumda oluşan kapasite aşımından kaynaklandığı; ancak bu durumun Kurumun yetki ve inisiyatifi dışında olduğu,

ç. Başvuranın Kuruma 24/6/2024 tarihinde giriş yaptığı, 24/6/2024-27/6/2024 tarihleri arasında geçici koğuşta kaldıktan sonra ... numaralı koğuşa yerleştirildiği ve o tarihten itibaren bu koğuşta barındırıldığı, koğuşun 91,38 metrekaarelik bir alana sahip olduğu ifade edilmektedir.

5. Muhatapların yazılı görüşüne karşı başvuran tarafından yazılı görüş sunulmamıştır.

III. İLGİLİ MEVZUAT

6. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın "*Kişinin dokunulmazlığı, maddi ve manevi varlığı*" başlıklı 17'nci maddesine göre: "*Herkes, yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir. (...) Kimseye işkence ve eziyet yapılamaz; kimse insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tabi tutulamaz (...)*"

7. 20/4/2016 tarihli ve 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu'nun "*Kurumun görevleri*" başlıklı 9'uncu maddesinin birinci fıkrasının (i) bendinde; özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin ulusal önleme mekanizması kapsamındaki başvurularını incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek Kurumun görev alanları arasında düzenlenmiştir.

8. 6701 sayılı Kanun'un "*Başvurular*" başlıklı 17'nci maddesinin birinci ve sekizinci fıkralarında; özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin Kuruma bizzat başvuru yapabileceği hükme bağlanmıştır.

9. 24/11/2017 tarihli ve 30250 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in "*Ön inceleme*" başlıklı 48'inci maddesinin birinci fıkrasına göre: "*Kuruma yapılan başvurular, inceleme ve araştırmaya geçilmeden önce ön incelemeye tabi tutulur ve sonucunda; a) Kurumun görev alanına girip girmediği (...) yönlerinden incelenir.*"

10. Mezkûr Yönetmelik'in "*Karar türleri*" başlıklı 65'inci maddesine göre: "(1) Kurum, yapılan

başvuru veya resen inceleme kapsamında yaptığı inceleme ve araştırma sonucunda incelenemezlik kararı, gerekçeli kabul edilmezlik kararı, gönderme kararı, ihlal kararı, idari yaptırım kararı, uzlaşma kararı, ret kararı ve karar verilmesine yer olmadığına dair karar verir."

11. Mezkûr Yönetmelik'in "*Gerekçeli kabul edilmezlik kararı*" başlıklı 67'nci maddesine göre: "(1) *Ön inceleme aşamasında, başvurunun açıkça dayanaksız olup olmadığı, başvurunun hakkın kötüye kullanımını teşkil edip etmediği, ayrımcılık yasağı ihlalden kaynaklanan bir zararın bulunup bulunmadığının tespiti açısından incelenebilirliğin esasla birlikte incelenmesi kararlaştırılan başvurulara ilişkin esas inceleme ve araştırma aşamasında söz konusu koşulları taşımayan başvurularla ilgili gerekçeli kabul edilmezlik kararı verilir. (2) Ön inceleme aşamasında incelenabilir bulunan ya da incelenebilirliği esasla birlikte incelenmesi ve araştırılması kararlaştırılan başvuruların 48' inci maddede belirtilen gerekli koşulları taşımadığının anlaşılması halinde de bu başvurularla ilgili gerekçeli kabul edilmezlik kararı verilir."*

IV. DEĞERLENDİRME VE GEREKÇE

12. Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumunun amacı; insan onurunu temel alarak insan haklarının korunması ve geliştirilmesi, kişilerin eşit muamele görme hakkının güvence altına alınması, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada ayrımcılığın önlenmesi ile bu ilkeler doğrultusunda faaliyet göstermek, işkence ve kötü muameleyle etkin mücadele etmektir.

13. Başvurunun esas incelemesi yapılmadan önce Kurumun, İşkenceye ve Diğer Zalimane, İnsanlık Dışı veya Aşağılayıcı Muamele veya Cezaya Karşı Sözleşme'nin İhtiyari Protokolü (OPCAT) hükümleri çerçevesinde ulusal önleme mekanizması görevi açıklanmalı ve başvuru konusunun bu kapsamda kalıp kalmadığı değerlendirilmelidir.

14. 6701 sayılı Kanun'un genel gerekçesinde ulusal önleme mekanizması görevinin kapsamı; özgürlüklerinden mahrum bırakılan kişilerin alıkonuldukları ceza ve tutukevleri, kamplar, bakım merkezleri gibi yerlerde işkence ve kötü muamele vakalarının yaşanmaması amacıyla bu yerlere yönelik izleme, inceleme, denetleme, değerlendirme ve raporlama faaliyeti şeklinde açıklanmıştır.

15. OPCAT'in 19'uncu maddesi uyarınca ulusal önleme mekanizmaları; özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin işkence ve diğer zalimane, gayriinsanî veya küçültücü muamele veya cezaya karşı korunması amacı ile bu kişilere yönelik tutumu düzenli olarak izlemek, sonucunda hazırlanacak raporlarda özgürlüklerinden yoksun bırakılmış kişilere yönelik muamele ve koşulların iyileştirilmesi ve işkence ve diğer zalimane, gayriinsanî ya da onur kırıcı muamele ya da cezanın önlenmesi için Birleşmiş Milletlerin ilgili normlarını dikkate alarak ilgililere tavsiyelerde bulunmakla yetkilendirilmiştir.

16. Ulusal önleme mekanizmaları işkence ve kötü muamelenin önlenmesine yönelik proaktif çalışmalar yürütmektedir. Ulusal önleme mekanizması kapsamında alıkonulma yerlerine yapılan ziyaretlerin ana amacı, özgürlüğünden mahrum bırakılanlara yönelik muamele ve alıkonulma koşullarının izlenmesini ve raporlanmasını gerektirmektedir.

17. Somut olayda başvuran; koğuşunda yapılan genel arama sırasında Kurum kantininden satın almış olduğu birtakım eşyanın haksız bir şekilde koğuştan çıkarıldığını iddia etmektedir.

18. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın "*Mülkiyet hakkı*" başlıklı 35'inci maddesinin ilgili bölümü şöyledir:

"Herkes, mülkiyet ve miras haklarına sahiptir. (...)"

19. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS) Ek 1 No.lu Protokol'ün mülkiyet hakkına ilişkin olan

1'inci maddesi şöyledir:

“Her gerçek ve tüzel kişinin mal ve mülk dokunulmazlığına saygı gösterilmesini isteme hakkı vardır. Bir kimse, ancak kamu yararı sebebiyle ve yasada öngörülen koşullara ve uluslararası hukukun genel ilkelerine uygun olarak mal ve mülkünden yoksun bırakılabilir. Yukarıdaki hükümler, devletlerin, mülkiyetin kamu yararına uygun olarak kullanılmasını düzenlemek veya vergilerin ya da başka harçların veya para cezalarının ödenmesini sağlamak için gerekli gördükleri yasaları uygulama konusunda sahip oldukları hakka halel getirmez.”

20. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM), Tendam/İspanya başvurusunda; başvuranın, ceza yargılaması kapsamında el koyulan eşyalarının kaybolduğuna ilişkin iddiasını AİHS Ek 1 No.lu Protokol'ün 1'inci maddesi kapsamında incelemiştir (AİHM, *Tendam/İspanya*, B. No:25720/05, 13/7/2010). Anayasa Mahkemesi (AYM) de Okan Ataoğlu başvurusunda, başvuranın dijital kol saatinin teslim edilmediğine ilişkin iddiasını mülkiyet hakkı bağlamında incelenmiştir (AYM, *Okan Ataoğlu*, B. No:2019/39277, 19/10/2022). Bu bağlamda, başvuruların iddialarının mülkiyet hakkı kapsamında kaldığı değerlendirilmektedir.

21. 6701 sayılı Kanun'un 9'uncu maddesinde; insan hakları ihlallerini resen incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek, ayrımcılık yasağı ihlallerini resen veya başvuru üzerine incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek, özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin ulusal önleme mekanizması kapsamındaki başvurularını incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek Kurumun görevleri arasında sayılmıştır. Bu alanlar dışında genel insan hakları ihlali iddiaları kapsamında Kuruma başvuru inceleme yetkisi verilmemiştir. Dolayısıyla, başvurunun salt alıkonulma yerinden yapılmış olması ulusal önleme mekanizması görevi kapsamında incelenmesi için yeterli bulunmamaktadır.

22. Yukarıda yer alan mevzuat hükümleri ve içtihatlarla birlikte ele alındığında; Kurumun ulusal önleme mekanizması görevi kapsamına girmediği değerlendirilen başvuru konusu bu iddianın Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in 48'inci maddesinin birinci fıkrasının (a) bendi ile 67'nci maddesi uyarınca kabul edilmez olduğu kanaatine varılmıştır.

23. Başvuranın bir diğer iddiası, bulunduğu koğuş 20 kişilik olmasına rağmen 37 kişinin barındırıldığına ilişkindir.

24. Avrupa İşkenceyi ve İnsanlık Dışı veya Aşağılayıcı Muamele ve Cezayı Önleme Komitesi (CPT) bir mahpusa bir odada sağlanması gereken asgari yaşam alanı için temel bir standart geliştirmiştir. Tek kişilik oda için 6 m² yaşam alanı, çok kişilik oda için mahkûm başına 4 m² yaşam alanı ve ayrıca bölünmüş tuvalet ve banyo alanı tavsiye edilmektedir (Avrupa Konseyi, CPT, Cezaevlerinde Mahkûm Başına Düşen Yaşam Alanı: CPT Standartları, CPT/Inf (2015), para. 9).

25. Buna ek olarak CPT, hiçbir zaman oda boyutu standartlarının mutlak olarak değerlendirilmesinin gerekmediğini belirterek mahpusların her gün önemli miktarda bir vakti oda dışında geçirebilmeleri (atölyelerde, sınıflarda veya diğer aktivitelerde) minvalinde hafifletici faktörler bulunduğu sürece, asgari standartlarından küçük bir sapmanın otomatik olarak mahpusların insanlık dışı ve onur kırıcı muamele gördükleri anlamına gelebileceği görüşünü benimsememektedir (Avrupa Konseyi, CPT, Cezaevlerinde Mahkûm Başına Düşen Yaşam Alanı: CPT Standartları, CPT/Inf (2015), para. 21).

26. AİHM, bir mahpusa tahsis edilmesi gereken belirli bir m²'nin kesin olarak belirleyemeyeceğini kararlarında sıklıkla belirtmektedir. Buna ek olarak, tutulma koşullarının, tutulma hâlinin güvencelerini karşılayıp karşılamadığına karar vermede tutulma süresi, açık havada egzersiz yapma olanakları, mahpusun fiziksel ve zihinsel durumu gibi bir dizi diğer ilgili faktörün önemli bir rol oynadığını değerlendirmektedir (AİHM, *Samaras ve diğerleri/Yunanistan*, B. No: 11463/09, 28/2/2012, para. 57).

27. AİHM, kötü muamele konusundaki iddiaların uygun delillerle desteklenmesi gerektiğini

belirtmektedir (AİHM, *Klaas/Almanya*, B. No: 15473/89, 12/9/1993, para. 30). Mahkeme, bir delilin değerlendirilmesinde “*makul kuşkunun kalmaması*” şeklindeki kanıtlama standardını kabul etmektedir; ancak Mahkeme böyle bir kanıtlamaya yeterince güçlü, açık ve tutarlı çıkarsamalardan veya aynı biçimde çürütülememiş karinelere de varılabileceğini eklemektedir (AİHM, *İrlanda/Birleşik Krallık*, B. No: 5310/71, 18/1/1978, para. 161). Bununla birlikte, AYM iddia edilen olayların gerçekliğini tespit etmek için soyut iddiaya dayanan şüphe ötesinde makul kanıtların varlığı gerektiğinden bir kanıtın ancak yeterince ciddi, açık ve tutarlı emarelerden ya da aksi ispat edilmemiş birtakım karinelere oluşabileceğinin ve bu hususlara ek olarak kanıtlar değerlendirilirken ilgililerin süreçteki tutumlarının da dikkate alınması gerektiğinin altını çizmektedir (AYM, *Turan Günana*, B. No: 2013/3550, 19/11/2014, para. 33). Bir delil yeterince sağlam, açık, birbiriyle uyumlu çıkarımların; aksi ispat edilemez maddi karinelerin bir arada var olmasıyla elde edilebilir (AİHM, *Subaşı ve Çoban/Türkiye*, B. No: 20129/07, 9/7/2013, para. 33).

28. Öte yandan, bir muamelenin kötü muamele kapsamına girebilmesi için asgari bir ağırlık derecesine ulaşmış olması gerekmektedir. Bu asgari eşik göreceli olup, her olayda asgari eşiğin aşıp aşılmadığı somut olayın özellikleri dikkate alınarak değerlendirilmelidir. Bu bağlamda muamelenin süresi, fiziksel ve ruhsal etkileri ile mağdurun cinsiyeti, yaşı ve sağlık durumu gibi faktörler önem taşımaktadır (AYM, *Tahir Canan*, B. No: 2012/969, 18/9/2013, para. 23). Değerlendirmeye alınacak bu unsurlara muamelenin amacı ve kastı ile ardındaki saik de eklenebilir (AİHM, *Aksoy/Türkiye*, B. No: 21987/93, 18/12/1996, para. 64; *Eğmez/Kıbrıs*, B. No: 30873/96, 21/12/2000, para. 78; *Krastanov/Bulgaristan*, B. No: 50222/99, 30/9/2004, para. 53).

29. Başvuran, 20 kişilik koğuşta kapasitenin üzerinde olacak şekilde 37 mahpus barındırılmasının hak ihlali teşkil ettiğini iddia etmişse de muhatabın yazılı görüşünde de ifade edildiği üzere başvuranın barındırıldığı Akçadağ T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunun 6 Şubat 2023 tarihinde gerçekleşen depremde ağır şekilde etkilenen bölgede yer aldığı, her ne kadar ceza infaz kurumlarında mahpuslara yeterli barınma alanı sağlanması kurumlar açısından bir yükümlülük olsa da ülkeyi derinden sarsan büyük 6 Şubat depreminin öngörülemez ve olağanüstü koşullar ortaya çıkardığı, öte yandan başvuranın 37 kişilik mevcut koğuşuna yerleştirilme tarihinin 27/6/2024 olduğu, bu doğrultuda başvuranın mevcut koğuşunda başvuru tarihi itibarıyla 3 aylık bir süre boyunca kalabalıklaşmaya maruz kaldığı, söz konusu süre ve kalabalıklaşmaya sebep olan olağanüstü koşullar birlikte değerlendirildiğinde ve AİHM içtihatlarında da belirtilen "muamelenin amacı ve kastı ile ardındaki saik" unsurları dikkate alındığında söz konusu kapasite aşımının muhatap Kurum İdaresinin kontrolü dışında olduğu, muhatabın kötü muamele kastı ve saikiyle hareket etmemiş olduğu, bu doğrultuda başvuru kapsamındaki bu iddia bağlamında hak ihlaline varan bir uygulamanın bulunmadığı değerlendirilmiştir.

30. Başvuranın bir diğer iddiası, Kuruma hitaben yazdığı dilekçelerine cevap verilmediğine ilişkin olmakla birlikte başvuranın cevap alamadığını ya da işlem yapılmadığını iddia ettiği dilekçelerinin başvuru dilekçesinde somut olarak belirtilmediği anlaşıldığından, yeterince detaylandırılıp temellendirilmemiş olan bu iddianın açıkça dayanaktan yoksun olduğundan kabul edilmez olduğu değerlendirilmiştir.

31. Başvuranın son iddiası ise Kurumda 1 çift kuş ve 1 kafes bulundurmak serbest olmasına rağmen koğuşlarında kuş bulundurulmasına izin verilmediğine ilişkin olup; muhatap Kurumlarca gönderilen belgelerin incelenmesi neticesinde başvurana ait kanarya cinsi kuşun 23/9/2024 tarihinde teslim edildiği anlaşıldığından, bu iddia yönünden hak ihlaline varan bir uygulamanın söz konusu olmadığı değerlendirilmiştir.

32. Sonuç olarak yukarıda açıklanan nedenlerle başvuru konusu iddialar kapsamında herhangi bir hak ihlalinin bulunmadığı kanaatine varılmıştır.

V. KARAR

A. Başvuruda KÖTÜ MUAMELE YASAĞININ İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

B. Kararın taraflara tebliğine ve KAMUOYUNA DUYURULMASINA,

C. Karara karşı tebliğ tarihinden itibaren 60 gün içerisinde Ankara İdare Mahkemesine başvurulabileceğine,

6/5/2025 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

e-imzalıdır

Muhammet Ecevit CARTİ
Daire Başkanı

e-imzalıdır

Dr. Burhan ERKUŞ
Üye

e-imzalıdır

İsmail AYAZ
Üye

e-imzalıdır

Mehmet Emin GENÇ
Üye

e-imzalıdır

Saffet BALIN
Üye